

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN FINANCIËN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 26 januari 2018

Op 29 november 2017 heeft de griffier van de vaste commissie voor Financiën van uw Kamer een brief (kenmerk 2017D33369) naar mij gestuurd met verzoeken gerelateerd aan de evaluaties van de giftenaftrek en de evaluatie van de praktijk rondom ANBI's en SBBI's. De behandeling van deze evaluatierapporten is na de verkiezingen van 15 maart 2017 door uw Kamer controversieel verklaard.

Het eerste verzoek van de commissie betreft het geven van een kabinetsreactie op de genoemde evaluaties zodat deze betrokken kan worden bij een in maart te houden algemeen overleg inzake ANBI's. Hierover merk ik het volgende op. Zoals in het Regeerakkoord is afgesproken, worden de giftenaftrek en ANBI-regelingen gecontinueerd. En via een amendement van uw Kamer is inmiddels ook geregeld dat de culturele multiplier structureel wordt gehandhaafd. Dat neemt niet weg dat de evaluaties van de giftenaftrek en van de praktijk rondom ANBI's en SBBI's, met name op het punt van de uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid van deze regelingen, kritisch waren. Om die reden wil ik binnen de kaders van het Regeerakkoord bezien welke mogelijkheden er zijn om deze regelingen op het punt van met name de uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid te verbeteren. Omdat ik het van belang vind dat verbetervoorstellen ook op maatschappelijk draagvlak kunnen rekenen, met name bij de filantropiesector die in belangrijke mate financieel steunt op deze regelingen, wil ik iets meer tijd nemen voor het opstellen van een kabinetsreactie. Ik wil ernaar streven om de kabinetsreactie voor 1 juni 2018 naar uw Kamer te sturen zodat daarover desgewenst nog voor het zomerreces met uw Kamer over van gedachten kan worden gewisseld.

Het tweede verzoek van de commissie voor Financiën in de brief van 29 november jl. betreft het weergeven van de stand van zaken over de naleving van de publicatieplicht voor ANBI's door geloofsgemeenschappen. Dit verzoek heeft ook een relatie met recent door het lid van uw Kamer, de heer Omtzigt gestelde schriftelijke vragen (ingezonden 5 januari, kenmerk 2018Z00049) over de publicatieplicht van moskeeën en kerken die de ANBI-status hebben en de transparantie van geldstromen uit onvrije landen. In de schriftelijke vragen van de heer Omtzigt wordt ook gerefereerd aan eerdere vragen die hij over dit onderwerp heeft gesteld aan mijn ambtsvoorganger (Kamerstukken II, 2016-17, 34552, nr. 82).

De reactie op het verzoek van de commissie voor Financiën en de antwoorden op de 5 januari jl. door de heer Omtzigt gestelde schriftelijke vragen over de naleving van de publicatieplicht door ANBI's, inclusief de antwoorden op de schriftelijke vragen die de Tweede Kamer hierover juni 2017 heeft gesteld, treft u bijgaand aan.

De staatssecretaris van Financiën,
Menno Snel

2018Z00049

Vragen van het lid Omtzigt (CDA) aan de staatssecretaris van Financiën over de publicatieplicht van moskeeën en kerken die de ANBI-status hebben en de transparantie van geldstromen uit onvrije landen (Ingezonden 5 januari 2018)

1

Herinnert u zich de brief waarin uw ambtsvoorganger stelde: "Van de circa 9.600 kerkelijke instellingen met een ANBI-status (peildatum 1 mei 2017) heeft de Belastingdienst er 1.532 gecontroleerd op hun publicatieplicht, daarbij zijn 632 omissies vastgesteld die tijdig zijn hersteld, of waarvoor de periode voor herstel nog niet is overschreden"? 1)

Ik heb hier inmiddels kennis van genomen.

2

Kunt u aangeven hoeveel van de circa 9600 kerkelijke ANBI-instellingen gecontroleerd zijn, hoeveel gebreken er gevonden zijn en hoeveel van de eerder geconstateerde 632 omissies uiteindelijk hersteld zijn?

De publicatieverplichting op internet voor ANBI's is van kracht per 1 januari 2014 maar geldt (zoals toegelicht in de brief van 28 mei 2013¹) voor kerkgenootschappen alsmede hun zelfstandige onderdelen en lichamen waarin zij zijn verenigd die door middel van een groepsbeschikking als ANBI zijn aangemerkt, met ingang van 1 januari 2016.

De in de brief van 31 mei 2017 genoemde omissies van 632 zien op de controle van de publicatieplicht van kerkgenootschappen. Over het tijdvak 2016 – 2017 zijn er op 31-12-2017 2.135 kerkinstellingen op de publicatieplicht gecontroleerd. Daarbij zijn 970 omissies geconstateerd. Circa de helft van deze gevallen betrof ANBI's die niet beschikten over een website. Van die 970 omissies zijn er 884 hersteld en heeft één omissie tot een intrekking geleid. Met 85 instellingen is nog overleg gaande over het herstel.

3

Herinnert u zich dat de Tweede Kamer in juni 2017 naar aanleiding van de eerdergenoemde brief een lijst van 38 vragen voorlegde aan de regering? 2)

Ook van deze lijst van vragen heb ik inmiddels kennis genomen.

4

Kunt u deze vragen zo spoedig mogelijk beantwoorden, aangezien na een halfjaar alle redelijke termijnen wel overschreden zijn?

De beantwoording van die vragen is als bijlage bijgevoegd.

5

Klopt het dat uit de cijfers die gepubliceerd worden, niet te herleiden valt of er geld ontvangen is uit onvrije landen?

Het klopt dat uit de cijfers die gepubliceerd worden naar aanleiding van de publicatieplicht van ANBI-instellingen niet herleid kan worden of er geld ontvangen is uit onvrije landen.

¹ Kamerstukken II 2012/13, 32 740, nr. 15.

De wettelijke bepalingen met betrekking tot de publicatieplicht voor ANBI-instellingen bevatten geen specifieke voorschriften inzake informatie over de herkomst van ontvangsten.

6

Herinnert u zich dat het regeerakkoord de volgende passage bevat: "Beïnvloeding vanuit onvrije landen en organisaties via social media of door de financiering van organisaties in Nederland is onwenselijk. Voorkomen moet worden dat vanuit het buitenland via geldstromen naar politieke, maatschappelijke en religieuze organisaties onwenselijke invloed wordt gekocht. Daartoe zullen deze geldstromen meer transparant gemaakt worden. Wederkerigheid vormt hierbij een belangrijke toetssteen. Geldstromen vanuit onvrije landen, waarbij misbruik wordt gemaakt van onze vrijheden, zullen zoveel mogelijk worden beperkt"?

Ja. De passage uit het regeerakkoord sluit aan bij het reeds onder kabinet Rutte II ingezet- te traject om beter inzicht te verkrijgen in ongewenste buitenlandse financiering. In de brief die op 4 december 2016 aan uw Kamer is verzonden is een set van aanvullende maatregelen aangekondigd waarvan een deel reeds in werking is getreden². Voorbeelden hiervan zijn de versterkte diplomatieke dialoog met een aantal landen in het Midden-Oosten om transparantie rondom financieringsstromen vergroten, alsook de inmiddels opgestarte pilot binnen het Financieel Expertise Centrum (FEC). De minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid is de coördinerende bewindspersoon waar het gaat om ongewenste financiering van instellingen en activiteiten maar trekt hierin nauw op met de andere betrokken ministeries. De minister voor Rechtsbescherming zal voor het eind van het eerste kwartaal van 2018 per brief uw Kamer een verkenning sturen over de wijze waarop aan de passage in het regeerakkoord over transparantie van geldstromen uitvoering kan worden gegeven.

7

Zullen deze geldstromen transparant gemaakt worden via belastingwetten, zoals de regelgeving rondom ANBI's? Zo ja, wanneer zal dat gebeuren en in welke wetgeving zal dat gebeuren?

Zie het antwoord op vraag 6.

8

Indien dit niet via de fiscale wetgeving zal gebeuren, hoe zal het dan wel gebeuren en binnen welke termijn kan de Kamer concrete voorstellen verwachten?

Zie het antwoord op vraag 6.

9

Indien een burger bezorgd is dat een politieke, maatschappelijke of religieuze organisatie geldstromen uit het buitenland ontvangt, tot wie kan hij/zij zich dan wenden teneinde duidelijkheid af te dwingen over de herkomst van gelden en dan met name gelden uit onvrije landen?

² Kamerstukken II 2016-2017, 29614, nr. 56.

Burgers kunnen zich in het maatschappelijk verkeer in eerste instantie bij de desbetreffende organisaties melden met een verzoek om informatie. Ook kunnen burgers zich bij de daarvoor bevoegde instanties zoals de Kamer van Koophandel of de politie melden om te bezien in welke mate de niet-naleving van wettelijke bepalingen in het geding is.

10

Indien een burger geen openheid van geldstromen kan afdwingen, wie kan c.q. zal het dan wel doen?

Zie het antwoord op vraag 6.

11

Kunt u deze vragen een voor een en binnen de reguliere termijn van drie weken beantwoorden?

Met de onderhavige beantwoording voldoe ik aan dit verzoek.

- 1) Kamerstuk 34552, nr. 82
- 2) Lijst van vragen bij Kamerstuk 34552, nr. 8

Nr.

LIJST VAN VRAGEN EN ANTWOORDEN

Vastgesteld ... juni 2017

De vaste commissie voor Financiën heeft over de brief van de staatssecretaris van Financiën over zijn toezegging inzake de publicatieplicht voor algemeen nut beogende instellingen (Kamerstuknummer 34552, nr. 82) de navolgende vragen ter beantwoording aan de staatssecretaris voorgelegd.

De vragen zijn op 21 juni 2017 voorgelegd. Bij brief van ... zijn ze door de staatssecretaris van Financiën beantwoord.

De voorzitter van de commissie,

Duisenberg

De adjunct-griffier van de commissie,

Bartman

- Nr Vraag
1. Hoeveel instellingen zijn er in totaal met een status als algemeen nut beogende instelling (ANBI-status)? Hoeveel hiervan zijn gecontroleerd?

Per 1 januari 2018 waren er ruim 45.000 instellingen met een ANBI-status. De Belastingdienst houdt risicogericht toezicht op de naleving van de ANBI-regelgeving. In de evaluatie

van de regeling voor ANBI's en SBBI's die in januari 2017 aan de Tweede Kamer is gestuurd, is een meer uitgebreide beschrijving opgenomen hoe het toezicht op ANBI's plaatsvindt. Het aantal uitgevoerde onderzoeken bij ANBI's bedraagt vanaf 2008 tot en met 2017 circa 6.000.

2. Hoeveel kerkelijke ANBI's zijn er? Hoeveel van deze kerkelijke ANBI's hebben aan de publicatieplicht voldaan?

Er zijn thans circa 9.600 kerkelijke instellingen die de status van een ANBI hebben. Eind 2017 zijn er 2.135 kerkinstellingen op de publicatieplicht gecontroleerd. Daarbij zijn 970 omissies geconstateerd. Circa de helft van deze gevallen betrof ANBI's die niet beschikten over een website. Van die 970 omissies zijn er 884 hersteld en heeft één omissie tot een intrekking geleid. Met 85 instellingen is nog overleg gaande over het herstel.

3. Hoeveel van de 9.600 kerkelijke instellingen zijn islamitisch?

In de bestanden bij de Belastingdienst over ANBI's wordt binnen de categorie 'religie, levensbeschouwing en spiritualiteit' (ook wel aangeduid als kerkelijke instellingen) geen onderscheid naar islamitische en andere instellingen gemaakt. Er zijn binnen de regelgeving voor ANBI's en SBBI's ook geen specifieke wettelijke bepalingen inzake islamitische instellingen.

4. Hoeveel moskeeën in Nederland hebben een ANBI-status?

Zie het antwoord op vraag 3.

5. Hoeveel van de 1.532 gecontroleerde ANBI- instellingen zijn islamitisch?

Zie het antwoord op vraag 3.

6. Op hoeveel moskeeën heeft een controle plaatsgevonden?

Zie het antwoord op vraag 3.

7. Bij hoeveel islamitische instellingen zijn er omissies vastgesteld?

Zie het antwoord op vraag 3.

8. Zijn kerkelijke instellingen met een ANBI-status relatief vaker of minder vaak gecontroleerd dan andere instellingen met ANBI-status?

Bij kerkelijke instellingen is in de afgelopen twee jaar specifiek gecontroleerd op naleving van de publicatieplicht vanwege de introductie hiervan per 1-1-2016. Voor de overige aspecten is het controlebeleid van de Belastingdienst niet anders dan bij andere instellingen met een ANBI-status.

9. Waarom worden slechts 1.532 van de circa 9.600 kerkelijke instellingen gecontroleerd op

hun publicatieplicht?

De Belastingdienst houdt risicogericht toezicht op de naleving van de ANBI-regelgeving en verricht geen 100%-controles. De introductie van de publicatieplicht voor kerkelijke instellingen in 2016 heeft aanleiding gegeven voor specifieke activiteiten op dit gebied. Inmiddels zijn ruim 2.100 kerkelijke instellingen gecontroleerd op de publicatieplicht.

10. Wanneer worden de resterende ruim 8.000 kerkelijke instellingen met een ANBI-status gecontroleerd?

Of en wanneer deze instellingen worden gecontroleerd, wordt bepaald binnen de uitgangspunten van het controlebeleid.

11. Wat waren de 632 omissies bij de 1.532 kerkelijke instellingen met een ANBI-status die door de Belastingdienst zijn gecontroleerd?

Het betrof hier omissies met betrekking tot publicatie van relevante gegevens van de ANBI, dat wil zeggen het niet of niet volledig publiceren van gegevens.

12. Wat is de aard van de verzuimen die geconstateerd zijn bij kerkelijke ANBI's?

Zie het antwoord op vraag 11.

13. Hoe kan het hoge aantal (632) omissies die gevonden zijn bij kerkelijke instellingen met een ANBI-status worden verklaard?

In algemene zin kan worden opgemerkt dat in geval van controles bij ANBI's in de afgelopen jaren relatief veel formele gebreken zijn geconstateerd, waarbij ook niet-naleving van de publicatieplicht aan de orde was. Een mogelijke verklaring zou kunnen zijn dat de publicatieplicht voor kerkelijke instellingen een inhoudelijk nieuwe verplichting is die pas sinds 1-1-2016 geldt.

14. Zijn alle omissies hersteld? Is er geen enkele instelling die alsnog niet aan de publicatieverplichting heeft voldaan?

Zie het antwoord op vraag 2.

15. Binnen welke periode moeten de omissies zijn hersteld en wat gebeurt er als deze omissies niet worden hersteld?

Over het algemeen geldt hierbij een redelijke termijn van enkele weken voor de mogelijkheid van herstel. Indien omissies na herhaalde herinnering niet worden hersteld, volgt de intrekking van de status van ANBI. Dat is in één geval gebeurd.

16. Wanneer en onder welke voorwaarden kan een ANBI-status worden ingetrokken?

Intrekking van de ANBI-status kan plaatsvinden indien wordt geconstateerd dat de instelling niet (meer) aan de voorwaarden voor de ANBI-status voldoet. Dit betreft zowel het niet voldoen aan inhoudelijke voorwaarden (zoals algemeen nut beogen) als het niet voldoen aan formele voorwaarden (zoals correcte statuten of publicatieplicht).

17. Van hoeveel ANBI's (totale groep) is in de afgelopen jaren de ANBI-status ingetrokken? Wat waren daarvoor de aanleidingen of redenen? Hoe staat dit in verhouding tot de kerkelijke instellingen met een ANBI-status? Waarom is van geen enkele kerkelijke instelling met een ANBI-status deze status ingetrokken in de afgelopen jaren, terwijl dat bij andere instellingen wel is gebeurd?

Bij de beantwoording van deze vraag ben ik uitgegaan van de verstreken periode 2008 tot en met eind 2017 omdat vanaf 2008 het huidige beschikkingenstelsel voor ANBI's in werking is getreden. In de evaluatie van de regeling voor ANBI's en SBBI's zijn in onderdeel 5.1. gegevens opgenomen van het aantal intrekkingen in de periode 2008 tot en met 2016. Dit betreft circa 14.000 intrekkingen. In 2017 is van 1.101 instellingen de ANBI-status ingetrokken. Er vindt geen registratie plaats van de specifieke reden voor intrekking. Ook voor kerkelijke instellingen is in de afgelopen jaren de ANBI-status in een aantal gevallen ingetrokken, mede naar aanleiding van controle op publicatieplicht. Zie hiervoor mede het antwoord op vraag 2.

18. Op 1 januari 2014 ging de publicatieplicht in voor niet-kerkelijke ANBI's. Hoeveel ANBI-statussen van niet-kerkelijke ANBI's waren op 1 januari 2015 ingetrokken?

Per 1-1-2015 waren er sinds 2008 circa 9.000 ANBI-statussen ingetrokken van niet-kerkelijke ANBI's. De redenen van deze intrekking zijn verschillend, dus niet uitsluitend publicatieplicht omdat deze eerst per 2014 is geïntroduceerd. Het kan ook gaan om intrekking op verzoek van een instelling zelf of als de instelling ophoudt te bestaan.

19. Op 1 januari 2016 ging de publicatieplicht in voor kerkelijke ANBI's. Hoeveel ANBI-statussen van kerkelijke ANBI's waren op 1 januari 2017 ingetrokken?

Per 1-1-2017 waren er vanaf 2008 ruim 1.400 ANBI-statussen ingetrokken van kerkelijke instellingen. In 2017 zijn er circa 200 ANBI-statussen ingetrokken van kerkelijke instellingen. De redenen van deze intrekking zijn verschillend dus niet uitsluitend publicatieplicht.

20. Bij hoeveel ANBI-instellingen is er mogelijk sprake van het intrekken van een ANBI-status als zij zich in het vervolg niet aan de afspraken houden? Om hoeveel islamitische instellingen gaat het hier?

In de bestanden bij de Belastingdienst is geen informatie aanwezig over het aantal intrekkingen van een ANBI-status als instellingen zich in het vervolg niet aan de afspraken houden, dus ook niet ter zake van het aantal islamitische instellingen.

21. Kunt u aangeven van hoeveel islamitische instellingen de ANBI-status is ingetrokken? Wat waren de redenen hiervoor?

Zie het antwoord op vraag 20.

22. Is ook gecontroleerd welke instellingen geweldpredikers hebben uitgenodigd? Zo ja, hoeveel instellingen zijn er wat dit betreft gecontroleerd en bij hoeveel instellingen was er sprake van het uitnodigen van geweldpredikers? Zo nee, waarom niet?

Dit aspect behoort niet tot de controlewerkzaamheden bij de Belastingdienst omdat dit geen onderdeel is van de wettelijke verplichtingen ten aanzien van ANBI's.

23. Waarop worden ANBI's naast de publicatieplicht nog meer gecontroleerd door de Belastingdienst?

Voor een meer uitgebreide beschrijving wordt verwezen naar onderdeel 5.2.2. van de evaluatie van de ANBI-regeling. Het risicogericht toezicht wordt binnen de Belastingdienst door het segment Particulieren uitgevoerd in structurele samenwerking met de segmenten Grote Ondernemingen en Midden- en Kleinbedrijf.

24. In hoeverre wordt er ook gecontroleerd op ontvangsten die ANBI's krijgen, bijvoorbeeld van buitenlandse mogelijkheden of andere financiering vanuit het buitenland? In hoeverre wordt er ook gecontroleerd op de uitgaven van die ANBI's?

Controle op de ontvangsten die ANBI's krijgen behoort niet tot de controlewerkzaamheden bij de Belastingdienst omdat dit geen onderdeel is van de wettelijke verplichtingen ten aanzien van ANBI's. In een ANBI-controle worden de uitgaven van de instelling getoetst op de besteding ten behoeve van het algemeen nut.

25. Is er enig inzicht in de buitenlandse financiering van kerkelijke ANBI's? Kunt u die delen met de kamer?

Over dat inzicht beschikt de Belastingdienst niet. Het is geen onderdeel van de voorwaarden voor de ANBI-status en is daarom geen onderwerp van de controle door de Belastingdienst op ANBI's.

26. Hoeveel financiering uit niet-vrije landen van kerkelijke ANBI's heeft de Belastingdienst geconstateerd? Kunt u details geven over welke landen het gaat en welke bedragen?

Zie het antwoord op de vragen 24 en 25.

27. In hoeverre wordt er bij ANBI's ook gekeken naar de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft), bijvoorbeeld door andere organisaties dan de Belastingdienst?

De Belastingdienst maakt bij het toezicht op naleving van de fiscale wetgeving in voorkomende gevallen gebruik van signalen die binnenkomen van andere instanties en van belastingplichtigen. Dat is bij het toezicht op de ANBI's ook het geval. In de bestanden bij de Belastingdienst over ANBI's is geen informatie aanwezig hoe vaak dat gebeurt, ook niet in welke mate andere organisaties hiernaar kijken.

28. Hoe groot is de belastingderving als gevolg van de giftenaftrek van ANBI's? Kunt u dit per type organisatie uitsplitsen, waarbij islamitische instellingen als aparte categorie worden genoemd?

Ik verwijs hiervoor naar de evaluaties van de regeling inzake giftenaftrek, zoals aan de Tweede Kamer gezonden in januari 2017³. Een uitsplitsing met islamitische instellingen als aparte categorie is niet beschikbaar.

³ Kamerstukken II 2016-2017, 34552, nr. 77